

Ovisnost o kupovini u odrasloj populaciji

Klarić, Katijana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:152:908773>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

SVEUČILIŠNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MEDICINSKO

LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Katijana Klarić

**OVISNOST O KUPOVINI U ODRASLOJ
POPULACIJI**

Završni rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

SVEUČILIŠNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MEDICINSKO

LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Katijana Klarić

**OVISNOST O KUPOVINI U ODRASLOJ
POPULACIJI**

Završni rad

Osijek, 2024.

Rad je ostvaren na Medicinskom fakultetu Osijek.

Mentor rada: prof. dr. sc. Maja Miškulin

Rad ima 33 lista i 30 tablica.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Ovisnost o kupovini.....	1
1.2. Sociodemografska te socioekonomska obilježja pojedinca i ovisnost o kupovini.....	1
2. HIPOTEZA	5
3. CILJEVI	6
4. ISPITANICI I METODE.....	7
4.1. Ustroj studije	7
4.2. Ispitanici	7
4.3. Metode.....	8
4.4. Statističke metode	8
5. REZULTATI.....	10
5.1. Sociodemografska i socioekonomska obilježja ispitanika	10
5.2. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji.....	13
5.3. Razina samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji	17
5.4. Međuodnos između razina samopoštovanja te pojavnosti ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji	23
6. RASPRAVA.....	24
7. ZAKLJUČAK	28
8. SAŽETAK	29
9. SUMMARY	30
10. LITERATURA	31
11. ŽIVOTOPIS	33

1. UVOD

1.1 Ovisnost o kupovini

Kupovina je dio svakodnevnog života te predstavlja neizostavnu djelatnost svakog pojedinca. Ona ljudima služi za praktične svrhe te kao način za opuštanje, druženje i izbjegavanje svakodnevnih obaveza. Nažalost, u nekim slučajevima može postati problematična i nekontrolirana te to stanje definiramo kao "Ovisnost o kupovini". Ovisnost je kronično zdravstveno stanje koje zahtjeva liječenje (1). Ovisnost o kupovini se može opisati kao stanje koje je vođeno nekontroliranom motivacijom za kupovinom te pretjeranim ulaganjem vremena i truda u kupovinu koja u tom trenutku nije neophodna. Problem nastaje kada kupovina nadilazi zadovoljavanje ostalih životnih potreba kao što su potrebe za obrazovanjem, prehranom, društvenim životom, zdravljem, rekreacijom itd. Ovi elementi dovode do poremećaja u društvenom i profesionalnom funkcioniranju te na kraju mogu izazvati financijske probleme. Uočeno je kako kontrolirana kupovina ostavlja osjećaj zadovoljstva, a nekontrolirana kupovina osjećaj tjeskobe i sažaljenja. Usprkos negativnim osjećajima koje nekontrolirana kupovina izaziva ljudi se teško odupiru ovakvoj vrsti ponašanja. Osobe s ovim problemima usredotočene su samo na proces kupovine i emociju koju ona izaziva, a ne na kupljeni proizvod. Zbog toga često dolazi do toga da taj proizvod predstavlja višak te biva neiskorišten i bačen.

Kao posljedica svega navedenog, objavljuje se sve više istraživanja koja se dotiču teme ovisnosti o kupovini. Ljestvice za procjenu problematičnog ponašanja u kupovini su razvijene krajem 1980-tih godina (2). Najpoznatija ljestvica za procjenu ovisnosti o kupovini je Bergenova ljestvica ovisnosti o kupovini. Ona se sastoji od ispitivanja sedam stavki: istaknutosti, promjene raspoloženja, sukoba, tolerancije, recidiva, povlačenja te problema. Na sam razvoj spomenute ovisnosti utječu čimbenici poput genetike, okoliša i životnih navika te su i oni uključeni u istraživanja spomenute ovisnosti.

1.2 Sociodemografska te socioekonomska obilježja pojedinca i ovisnost o kupovini

Danas se sve više priča o samoj ovisnosti o kupovini i aspektima koji utječu na nju. Uvode se istraživanja koja pokušavaju razumjeti različite motive koji su okidač ovom ponašanju. Zbog toga se provode istraživanja koja su usmjerena na sociodemografska i socioekonomska obilježja pojedinaca te se promatra kako ona utječu na razvoj spomenute

ovisnosti. Glavna obilježja koja se istražuju su: dob, spol, životne navike, osobnost pojedinca, financijska moć, obrazovanje i mentalno zdravlje.

Recentna epidemiološka istraživanja provedena na području Turske pokazala su kako 1,8 % ispitanika ima vrlo visok rizik od razvoja ove ovisnosti (2). Presječna studija provedena je na 24 380 pojedinaca u dobi između 18 i 81 godine u kojoj je sudjelovao približno jednak broj žena i muškaraca, te je pokazano kako je ovisnost o kupovini značajno učestalija u žena (2). Istraživanjem je također dokazano kako su žene, u odnosu na muškarce, bile sklonije otići u kupovinu kako bi promijenile raspoloženje (2). Nekontrolirana kupovina kod nekih pojedinaca služi kao mehanizam obrane i suočavanja od negativnih životnih okolnosti. Potrebno je napomenuti da se ovisnost neće razviti u početku uključenja u ovakvo ponašanje. Ona će se razviti ukoliko dođe do razvoja simptoma same ovisnosti te ako potraje kroz određeni period. Danas se sve više govori o „feminizaciji kupovine“ jer se smatra kako reklamna industrija posebno koristi žene za ciljnu skupinu budući da one provode više vremena kupujući (2). Usprkos ovim saznanjima, postoje istraživanja koja osporavaju ove tvrdnje (3). Nakon što se uvela online kupovina rodne razlike se smanjuju. Do toga je došlo jer muškarci više preferiraju online kupovinu, nego izvan mrežnu kupovinu zbog same jednostavnosti i anonimnosti.

Spomenuto istraživanje uz ženski je spol, kao jedan od rizičnih sociodemografskih čimbenika za razvoj ovisnosti o kupovini također istaknulo i mlađu životnu dob. Ponekad mlađe osobe smatraju kako će jedino s najnovijim stvarima biti prihvaćene od strane svojih vršnjaka. Istraživanja su pokazala kako ovisnost o kupovini započinje na kraju adolescencije i postaje problem u 30-tim godinama. U tom razdoblju osobe postižu ekonomsku neovisnost te počinju zarađivati vlastiti novac koji im više nije prepreka za obavljanje kupovine.

Osim pojedinih socioekonomskih i sociodemografskih obilježja ispitanika koja su se pokazala kao rizična za razvoj ovisnosti o kupovini, istraživanja su pokazala kako među rizičnim čimbenicima postoji i skupina takozvanih psiholoških čimbenika te socio-kulturoloških čimbenika. Od psiholoških rizičnih čimbenika posebno se ističu karakter i osobnost potrošača te njegova interakcija s okruženjem i obitelji pri čemu su nisko samopouzdanje i samopoštovanje posebno važni kod razvoja ove ovisnosti jer osobe pokušavaju kroz kupovinu poboljšati svoje raspoloženje odnosno podići razinu vlastitog samopouzdanja i samopoštovanja (4). Sama kvaliteta interakcije između roditelja i djece može se odraziti na djetetovo mentalno zdravlje. Mentalno zdravlje svakog pojedinca ima

veliku ulogu u razvoju spomenute ovisnosti (4). Stanja poput anksioznosti, depresije, impulzivnosti, narcizma, perfekcionizma te hedonizma uvelike utječu na pretjeranu kupovinu (1). Ljudi koji imaju poteškoća u reguliranju emocija su skloniji razvoju ovisnosti. Privrženost je jedan od čimbenika koji utječe na čovjekove emocije. Čovjek je biće koje ima potrebu za drugim ljudima te se s njima osjeća sigurno. Ukoliko im je ona uskraćena, oni imaju potrebu za posjedovanjem neživih predmeta što može dovesti do gomilanja nepotrebnih stvari. Osim toga, pri samom činu kupnje ove osobe osjećaju privrženost prema samom osoblju prodavača te ih to naginje prema kompulzivnoj kupovini. Pojedine osobe nakon određenog vremena počinju prakticirati kupovinu jer ih ona ispunjava i pomaže im u bijegu od stvarnosti (4).

Razina samopoštovanja i samopouzdanja su sljedeći čimbenici o kojima ovisi razvoj ove ovisnosti. Niže razine samopoštovanja i samopouzdanja mogu pospješiti nekontrolirano ponašanje pojedinaca. Pri nižoj razini samopouzdanja i samopoštovanja osobe teže k nečemu što će ih bar na neki način ispuniti. Smatraju da samo kupnjom određenog proizvoda mogu učiniti svoj život boljim te da će im ona poboljšati sliku o njima samima. Kod ovih osoba zbog manjka samopouzdanja i samokontrole dolazi do teškog odupiranja iskušenjima (5).

Od socio-kulturoloških čimbenika u razvoju ove ovisnosti posebno su značajni kultura, oglašavanje i maloprodajno okruženje, u kojemu se odvija proces kupovine, pri čemu brojni trgovački lanci jednostavno mame potencijalne kupce, nudeći im preko kupovine osjećaj slobode i kontrole nad svojim životom. U kontekstu ovih čimbenika, važna je i razvijenost digitalnih tehnologija koja isto pozitivno utječe na razvoj spomenute ovisnosti (6). Naime, danas veliki broj populacije, a osobito mlađe osobe, kupovinu obavljaju putem online platformi koje omogućuju laku dostupnost proizvoda. Online kupovina omogućuje ljudima da u brzem vremenskom roku, bez gužve, uz dostavnu službu i anonimnost obave kupovinu u miru. Svoj vrhunac je dosegla tijekom pandemije COVID-19. Pandemija COVID-19 je bila motiv ljudima da zbog mogućeg zatvaranja svih vrsta objekata obave svoju kupovinu na vrijeme. Ona je ljudima u tom periodu bila pristupačnija i sigurnija. Zbog više slobodnog vremena i lakše dostupnosti ljudi su se upustili u istraživanje tog načina kupovine. Rezultat svega ovoga je taj da se je tijekom pandemije zbog panike povećala masivna kupnja (2).

Zbirno gledajući, provedena su istraživanja pokazala kako ženske osobe, osobe mlađe životne dobi, osobe nižeg samopouzdanja, osobe niže razine obrazovanja te osobe koje su izloženije psihičkom stresu su učestalije izložene razvoju ovisnosti o kupovini (2).

Uzimajući u obzir sve spomenuto kao i činjenicu kako prema mojim saznanjima u hrvatskoj populaciji još nisu provedena istraživanja pojavnosti i učestalosti ovisnosti o kupovini ovim se istraživanjem žele pokušati rasvijetliti obilježja spomenute ovisnosti u odrasloj populaciji Hrvatske.

2. HIPOTEZA

Ovisnost o kupovini jedna je od značajnijih modernih ovisnosti koja se javlja u hrvatskoj populaciji pri čemu su ženski spol, mlađa životna dob te niska razina samopoštovanja važni rizični čimbenici za razvoj spomenute ovisnosti u odrasloj populaciji.

3. CILJEVI

Ciljevi ovog istraživanja bili su:

1. istražiti pojavnost i učestalost ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji,
2. ispitati koja sociodemografska i socioekonomska obilježja osoba predstavljaju rizične čimbenike za razvoj simptoma spomenute ovisnosti,
3. ispitati utjecaj razine samopoštovanja na pojavnost simptoma ovisnosti o kupovini kod ispitanika.

4. ISPITANICI I METODE

4.1. Ustroj studije

Ovo istraživanje je bilo ustrojeno po načelu presječnog (engl. *cross-sectional*) istraživanja (7).

4.2. Ispitanici

Ovo istraživanje o ovisnosti o kupovini u odrasloj populaciji Hrvatske provodilo se je putem online, anonimnog anketnog upitnika napravljenog na Google Forms platformi. Poveznica za pristupanje istraživanju bila je dostavljena prvom užem krugu odraslih ispitanika putem društvenih mreža te su prvotno kontaktirani ispitanici bili zamoljeni da poveznicu prosljede drugim odraslim osobama s kojima su povezani putem društvene mreže koju koriste, odnosno za regrutiranje potencijalnih ispitanika putem spomenutih društvenih mreža bila je korištena tzv. metoda snježne grude (8). Popunjavanjem upitnika se smatralo kako je ispitanik dao privolu za sudjelovanje u predmetnom istraživanju.

U razdoblju od početka veljače do kraja travnja 2024. godine ovim je presječnim online istraživanjem obuhvaćeno ukupno 720 ispitanika oba spola iz svih dijelova Hrvatske. U završnu statističku obradu ušlo je ukupno 715 upitnika koje su popunile osobe u dobi od 18 i više godina dok je 5 upitnika koje su popunile osobe mlađe od 18 godina, isključeno iz završne statističke obrade.

Kriteriji za uključivanje u istraživanje bili su:

- odrasle osobe u dobi od 18 i više godina, oba spola, iz svih dijelova Hrvatske, a koji su dali svoju pisanu suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Kriteriji za isključivanje iz istraživanja bili su:

- ispitanici koji nisu dali svoju pisanu suglasnost za sudjelovanje u istraživanju, ispitanici koji su nepotpuno ispunili upitnik, odnosno ispitanici koji nisu odgovorili na jedno ili više pitanja u priloženom upitniku te ispitanici mlađi od 18 godina.

Istraživanje je provedeno sukladno preporukama nadležnog Etičkog povjerenstva Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Medicinskog fakulteta Osijek (KLASA: 641-01/24-01/04; URBROJ: 2158-61-46-24-10) te svim opće poznatim etičkim preporukama za istraživanje ovog tipa.

4.3. Metode

Sam anonimni anketni upitnik sastojao se je od tri dijela. U prvom dijelu upitnika prikupljeni su podaci o sociodemografskim osobinama ispitanika (dob, spol, veličina mjesta u kojem žive, županija u kojoj žive, razina obrazovanja, bračni status, radni status te samoprocijenjeni socioekonomski status). Drugi dio upitnika činila je validirana hrvatska inačica Bergenove ljestvice za ispitivanje postojanja ovisnosti o kupovini u kojoj su ispitanici zamoljeni da na Likertovoj ljestvici od 5 stupnjeva od „0-u potpunosti se ne slažem“ do „4-u potpunosti se slažem“ izraze svoj stupanj slaganja sa sedam tvrdnji koje opisuju njihove navike kod kupovine. Ukupni mogući rezultat navedene ljestvice kreće se dakle u rasponu od 0-28, pri čemu za utvrđivanje postojanja ovisnosti o kupovini osoba treba imati 12 ili više bodova na ovoj ljestvici (6,9).

Treći dio upitnika činila je validirana hrvatska inačica samoocjenjske Rosenbergove ljestvice samopoštovanja za ispitivanje razine samopoštovanja kod pojedinca u kojoj su ispitanici bili zamoljeni da na Likertovoj ljestvici od 4 stupnja od „4-u potpunosti se slažem“ do „1-u potpunosti se ne slažem“ izraze svoj stupanj slaganja s deset tvrdnji koje opisuju kako se osoba doživljava tj. kakvo samopoštovanje ima. Ukupni mogući rezultat navedene ljestvice kreće se dakle u rasponu od 10-40, pri čemu viši rezultati ukazuju na veće samopoštovanje (10). Sukladno opažanju recentnog istraživanja prema kojem su razine samopoštovanja točnije od brojčano izraženih rezultata za opisivanje ove osobine kod pojedinaca kao i za usporedbu između grupa pojedinaca (11) u ovom je istraživanju samopoštovanje promatrano po razinama. Slijedom navedenoga, ukupno mogućih 10-40 bodova na samoocjenjskoj Rosenbergovoj ljestvici samopoštovanja je klasificirano u jednu od tri moguće kategorije kako slijedi: nisko samopoštovanje (10–16 bodova), prosječno samopoštovanje (17–33 boda), te visoko samopoštovanje (34–40 bodova) (12).

Za ispunjavanje spomenutog online, anonimnog anketnog upitnika ispitanicima je bilo potrebno oko 10 minuta.

4.4. Statističke metode

Kategorijski podatci predstavljeni su apsolutnim i relativnim frekvencijama. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Numerički podatci opisani su medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Razlike kategorijskih varijabli testirane su χ^2 -testom ili Fisherovim egzaktnim testom. Sve P vrijednosti bile su dvostrane. Značajnost razlika utvrđenih statističkim testiranjem iskazana je na razini $\alpha=0,05$.

4. ISPITANICI I METODE

U obradi podataka upotrijebljen je statistički paket Statistica for Windows 2010 (inačica 10.0, StatSoft Inc., Tulsa, OK).

5. REZULTATI

5.1. Sociodemografska i socioekonomska obilježja ispitanika

Anketni upitnik ispunilo je 715 ispitanika, od kojih je bilo 488 (68,3 %) žena i 227 (31,7%) muškaraca (Tablica 1.).

Tablica 1. Ispitanici prema spolu

Spol	Broj ispitanika (%)
Muško	227 (31,7)
Žensko	488 (68,3)
Ukupno	715 (100,0)

Medijan dobi ispitanika bio je 24,00 godine uz interkvartilni raspon od 21,00 do 34,00 godina.

U Tablici 2. prikazani su rezultati podjele ispitanika prema dobnim skupinama. Ispitanici su podijeljeni u dobne skupine: mladi odrasli (13), odrasli (14), srednjovječni odrasli (15) i stariji (16). Više od polovice ispitanika, točnije njih 413 (57,8) spada u dobnu skupinu mladi odrasli (18-25 godina).

Tablica 2. Ispitanici prema dobnoj skupini

Dobna skupina	Broj ispitanika (%)
Mladi odrasli (18-25 godina)	413 (57,8)
Odrasli (26-44 godina)	236 (33,0)
Srednjovječni odrasli (45-59 godina)	58 (8,1)
Stariji (60 i više godina)	8 (1,1)
Ukupno	715 (100,0)

U Tablici 3. prikazani su rezultati podjele ispitanika prema mjestu stanovanja, dok su u Tablici 4. prikazani rezultati podjele ispitanika prema županiji iz koje dolaze.

Tablica 3. Ispitanici prema mjestu stanovanja

Mjesto stanovanja ispitanika	Broj ispitanika (%)
Veliki grad (100 000 i više stanovnika)	131 (18,3)
Manji grad	257 (35,9)
Prigradsko naselje	73 (10,2)
Selo	254 (35,6)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 4. Ispitanici prema županiji iz koje dolaze

Županija iz koje ispitanici dolaze	Broj ispitanika (%)
I. Zagrebačka županija	28 (3,9)
II. Krapinsko-zagorska županija	19 (2,7)
III. Sisačko-moslavačka županija	19 (2,7)
IV. Karlovačka županija	14 (2,0)
V. Varaždinska županija	48 (6,7)
VI. Koprivničko-križevačka županija	165 (23,1)
VII. Bjelovarsko-bilogorska županija	29 (4,1)
VIII. Primorsko-goranska županija	17 (2,4)
IX. Ličko-senjska županija	5 (0,7)
X. Virovitičko-podravska županija	45 (6,3)
XI. Požeško-slavonska županija	14 (2,0)
XII. Brodsko-posavska županija	39 (5,5)
XIII. Zadarska županija	11 (1,5)
XIV. Osječko-baranjska županija	92 (12,9)
XV. Šibensko-kninska županija	14 (2,0)
XVI. Vukovarsko-srijemska županija	37 (5,2)
XVII. Splitsko-dalmatinska županija	21 (2,9)
XVIII. Istarska županija	11 (1,5)
XIX. Dubrovačko-neretvanska županija	9 (1,3)
XX. Međimurska županija	12 (1,7)
XXI. Grad Zagreb	66 (9,2)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 5. prikazuje rezultate podjele ispitanika s obzirom na regiju iz koje dolaze. Ispitanici su podijeljeni na 6 regija: Sjeverna Hrvatska, Istočna Hrvatska, Južna Hrvatska, Zapadna Hrvatska, Središnja Hrvatska te Grad Zagreb (17). Najveći broj ispitanika dolazi iz regije Sjeverne Hrvatske te Istočne Hrvatske.

Tablica 5. Ispitanici prema regiji iz koje dolaze

Regija iz koje ispitanici dolaze	Broj ispitanika (%)
Sjeverna Hrvatska (županije II., V., VI., XX.)	244 (34,1)
Istočna Hrvatska (županije X., XI., XII., XIV., XVI.)	227 (31,8)
Južna Hrvatska (županije XV., XVII., XIX., XIII.)	55 (7,7)
Zapadna Hrvatska (županije VIII., IX., XVIII.)	33 (4,6)
Središnja Hrvatska (županije I., III., IV., VII.)	90 (12,6)
Grad Zagreb (Grad Zagreb XXI.)	66 (9,2)
Ukupno	715 (100,0)

U Tablici 6. prikazani su rezultati podjele ispitanika prema postignutoj razini obrazovanja gdje najveći broj ispitanika ima završenu srednju školu.

Tablica 6. Ispitanici prema najvišoj postignutoj razini obrazovanja

Najviša postignuta razina obrazovanja	Broj ispitanika (%)
Završena ili nezavršena osnovna škola	11 (1,5)
Završena srednja škola	475 (66,5)
Završena viša škola ili fakultet ili mr. sc. ili dr. sc.	229 (32,0)
Ukupno	715 (100,0)

U Tablici 7. prikazani su rezultati podjele ispitanika s obzirom na bračni status dok su u Tablici 8. prikazani rezultati podjele ispitanika prema radnom statusu.

Tablica 7. Ispitanici prema bračnom statusu

Bračni status ispitanika	Broj ispitanika (%)
Ispitanici u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici	323 (45,2)
Samci	392 (54,8)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 8. Ispitanici prema radnom statusu

Radni status ispitanika	Broj ispitanika (%)
Učenici	13 (1,8)
Studenti	313 (43,8)
Nezaposleni	50 (7,0)
Zaposleni	329 (46,0)
Umirovljenici	10 (1,4)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 9. prikazuje rezultate podjele ispitanika prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu.

Tablica 9. Ispitanici prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu

Samoprocijenjeni socioekonomski status ispitanika	Broj ispitanika (%)
Niži od prosjeka	46 (6,4)
Prosječan	599 (83,8)
Viši od prosjeka	70 (9,8)
Ukupno	715 (100,0)

5.2. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji

U Tablici 10. prikazani su rezultati podjele ispitanika s obzirom na prisutnost ili odsutnost ovisnosti o kupovini. Rezultati istraživanja otkrivaju prisutnost ovisnosti o kupovini kod 102 (14,3 %) ispitanika.

Tablica 10. Ispitanici prema postojanju ovisnosti o kupovini sukladno rezultatima hrvatske inačice Bergenove ljestvice za ispitivanje postojanja ovisnosti o kupovini

Ovisnost o kupovini	Broj ispitanika (%)
Ima ovisnosti	102 (14,3)
Nema ovisnosti	613 (85,7)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 11. prikazuje ovisnost o kupovini prema spolu ispitanika, dok Tablica 12. prikazuje ovisnost o kupovini prema dobnoj skupini. Od ukupnog broja ispitanika ženskog spola, njih 92 (18,9 %) ima ovisnost o kupovini, dok taj postotak kod muškaraca iznosi 4,4 %. S obzirom na dobne skupine najveći udio ovisnosti o kupovini je primijećen kod mladih odraslih i starijih osoba u odnosu na preostale dobne skupine.

Tablica 11. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema spolu ispitanika

Spol ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Muško	10 (4,4)	217 (95,6)	<0,001
Žensko	92 (18,9)	396 (81,1)	

* χ^2 -test

Tablica 12. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema dobnoj skupini kojoj ispitanici pripadaju

Dobna skupina ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Mladi odrasli	76 (18,4)	337 (81,6)	<0,001
Odrasli	22 (9,3)	214 (90,7)	
Srednjovječni odrasli	2 (3,4)	56 (96,6)	
Stariji	2 (20,0)	6 (75,0)	

*Fisherov egzaktni test

U Tablici 13. prikazani su rezultati ovisnosti o kupovini prema mjestu stanovanja ispitanika, a Tablica 14. prikazuje prisutnost ovisnosti kod ispitanika ovisno iz koje županije dolaze.

Tablica 13. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema mjestu stanovanja ispitanika

Mjesto stanovanja ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Veliki grad	24 (18,3)	107 (81,7)	0,262
Manji grad	32 (12,5)	225 (87,5)	
Prigradsko naselje	7 (9,6)	66 (90,4)	
Selo	39 (15,4)	215 (84,6)	

* χ^2 -test

Tablica 14. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema županiji iz koje ispitanici dolaze

Županija iz koje ispitanici dolaze	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
I. Zagrebačka županija	6 (21,4)	22 (78,6)	0,836
II. Krapinsko-zagorska županija	2 (10,5)	17 (89,5)	
III. Sisačko-moslavačka županija	0 (0,0)	19 (100,0)	
IV. Karlovačka županija	3 (21,4)	11 (78,6)	
V. Varaždinska županija	6 (12,5)	42 (87,5)	
VI. Koprivničko-križevačka županija	28 (17,0)	137 (83,0)	
VII. Bjelovarsko-bilogorska županija	3 (10,3)	26 (89,7)	
VIII. Primorsko-goranska županija	2 (11,8)	15 (88,2)	
IX. Ličko-senjska županija	0 (0,0)	5 (100,0)	
X. Virovitičko-podravska županija	6 (13,3)	39 (86,7)	
XI. Požeško-slavonska županija	2 (14,3)	12 (85,7)	
XII. Brodsko-posavska županija	9 (23,1)	30 (76,9)	
XIII. Zadarska županija	0 (0,0)	11 (100,0)	
XIV. Osječko-baranjska županija	13 (14,1)	79 (85,9)	
XV. Šibensko-kninska županija	1 (7,1)	13 (92,9)	
XVI. Vukovarsko-srijemska županija	4 (10,8)	33 (89,2)	
XVII. Splitsko-dalmatinska županija	2 (9,5)	19 (90,5)	
XVIII. Istarska županija	1 (9,1)	10 (90,9)	
XIX. Dubrovačko-neretvanska županija	1 (11,1)	8 (88,9)	
XX. Međimurska županija	2 (16,7)	10 (83,3)	
XXI. Grad Zagreb	11 (16,7)	55 (83,3)	

*Fisherov egzakti test

U Tablici 15. prikazani su rezultati prisutnosti ovisnosti o kupovini kod ispitanika ovisno o regiji iz koje ispitanici dolaze, a u Tablici 16. ovisno o najvišoj postignutoj razini obrazovanja ispitanika.

Tablica 15. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema regiji iz koje ispitanici dolaze

Regija iz koje ispitanici dolaze	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Sjeverna Hrvatska (županije II., V., VI., XX.)	38 (15,6)	206 (84,4)	0,589
Istočna Hrvatska (županije X., XI., XII., XIV., XVI.)	34 (15,0)	193 (85,0)	
Južna Hrvatska (županije XV., XVII., XIX., XIII.)	4 (7,3)	51 (92,7)	
Zapadna Hrvatska (županije VIII., IX., XVIII.)	3 (9,1)	30 (90,9)	
Središnja Hrvatska (županije I., III., IV., VII.)	12 (13,3)	78 (86,7)	
Grad Zagreb (Grad Zagreb XXI.)	11 (16,7)	55 (83,3)	

*Fisherov egzakti test

Tablica 16. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema najvišoj postignutoj razini obrazovanja ispitanika

Najviša postignuta razina obrazovanja	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Završena ili nezavršena osnovna škola	3 (27,3)	8 (72,7)	0,377
Završena srednja škola	68 (14,3)	407 (85,7)	
Završena viša škola ili fakultet ili mr. sc. ili dr. sc.	31 (13,5)	198 (86,5)	

*Fisherov egzakti test

U Tablici 17. prikazani su rezultati ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema bračnom statusu ispitanika.

Tablica 17. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema bračnom statusu ispitanika

Bračni status ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Ispitanici u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici	42 (13,0)	281 (87,0)	0,392
Samci	60 (15,3)	332 (84,7)	

* χ^2 -test

Tablica 18. prikazuje ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema radnom statusu ispitanika gdje umirovljenici (30,0 %), učenici (23,1 %) i studenti (18,8 %) imaju značajno češće ovisnost o kupovini u odnosu na druge radne kategorije ispitanika.

Tablica 18. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema radnom statusu ispitanika

Radni status ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Učenici	3 (23,1)	10 (76,9)	0,003
Studenti	59 (18,8)	254 (81,2)	
Nezaposleni	4 (8,0)	46 (92,0)	
Zaposleni	33 (10,0)	296 (90,0)	
Umirovljenici	3 (30,0)	7 (70,0)	

*Fisherov egzakti test

Tablica 19. prikazuje rezultate prisutnosti ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu ispitanika gdje nema statistički značajne

razlike u pojavnosti ovisnosti o kupovini s obzirom na samoprocijenjeni socioekonomski status ispitanika.

Tablica 19. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu ispitanika

Samoprocijenjeni socioekonomski status ispitanika	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Niži od prosjeka	8 (17,4)	38 (82,6)	0,427
Prosječan	81 (13,5)	518 (86,5)	
Viši od prosjeka	57 (81,4)	57 (81,4)	

* χ^2 -test

5.3. Razina samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji

U Tablici 20. prikazani su rezultati ispitanika prema utvrđenim razinama samopoštovanja gdje 486 ispitanika (68,0 %) odgovara da ima prosječno samopoštovanje.

Tablica 20. Ispitanici prema utvrđenim razinama samopoštovanja sukladno rezultatima hrvatske inačice samoocjenjske Rosenbergove ljestvice za ispitivanje razine samopoštovanja

Razina samopoštovanja	Broj ispitanika (%)
Nisko samopoštovanje	223 (31,2)
Prosječno samopoštovanje	486 (68,0)
Visoko samopoštovanje	6 (0,8)
Ukupno	715 (100,0)

Tablica 21. prikazuje razine samopoštovanja prema spolu ispitanika. Između muškaraca i žena u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu žene imaju učestalije prosječno samopoštovanje (79,7 %) u odnosu na muškarce (42,7 %).

Tablica 21. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenjske Rosenbergove ljestvice prema spolu ispitanika

Spol ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko Samopoštovanje	
Muško	129 (56,9)	97 (42,7)	1 (0,4)	<0,001
Žensko	94 (19,3)	389 (79,7)	5 (1,0)	

*Fisherov egzakti test

Tablica 22. prikazuje razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji prema dobnoj skupini kojoj ispitanici pripadaju. Između ispitanika različitih dobnih skupina u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu ispitanici iz dobne skupine mladi odrasli te stariji imaju statistički značajno učestalije više razine samopoštovanja (visoko i prosječno samopoštovanje) u odnosu na ostale dobne skupine ispitanika.

Tablica 22. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenjske Rosenbergove ljestvice prema dobnoj skupini kojoj ispitanici pripadaju

Dobna skupina ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno Samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Mladi odrasli	67 (16,2)	341 (82,6)	5 (1,2)	<0,001
Odrasli	120 (50,9)	115 (48,7)	1 (0,4)	
Srednjovječni odrasli	34 (58,6)	24 (41,4)	0 (0,0)	
Stariji	2 (25,0)	6 (75,0)	0 (0,0)	

*Fisherov egzakti test

Tablica 23. prikazuje razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji prema mjestu stanovanja ispitanika. Osobe koje dolaze iz velikog grada (74,0 %), iz manjeg grada (63,4 %), iz prigradskog naselja (60,3 %) te sa sela (71,7 %) u najvećem postotku odgovaraju osobama s prosječnim samopoštovanjem.

Tablica 23. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenke Rosenbergove ljestvice prema mjestu stanovanja ispitanika

Mjesto stanovanja ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno Samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Veliki grad	30 (22,9)	97 (74,0)	4 (3,1)	0,003
Manji grad	93 (36,2)	163 (63,4)	1 (0,4)	
Prigradsko naselje	28 (38,4)	44 (60,3)	1 (0,4)	
Selo	72 (28,3)	182 (71,7)	0 (0,0)	

*Fisherov egzaktni test

U Tablici 24. prikazane su razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji prema županiji iz koje ispitanici dolaze.

Tablica 24. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenke Rosenbergove ljestvice prema županiji iz koje ispitanici dolaze

Županija iz koje ispitanici dolaze	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
I. Zagrebačka županija	5 (17,9)	23 (82,1)	0 (0,0)	<0,001
II. Krapinsko-zagorska županija	11 (57,9)	8 (42,1)	0 (0,0)	
III. Sisačko-moslavačka županija	13 (68,4)	6 (31,6)	0 (0,0)	
IV. Karlovačka županija	6 (42,9)	8 (57,1)	0 (0,0)	
V. Varaždinska županija	20 (41,7)	28 (58,3)	0 (0,0)	

Županija iz koje ispitanici dolaze	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)		
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko samopoštovanje
VI. Koprivničko-križevačka županija	18 (10,9)	147 (89,1)	0 (0,0)
VII. Bjelovarsko-bilogorska županija	19 (65,5)	10 (34,5)	0 (0,0)
VIII. Primorsko-goranska županija	8 (47,1)	9 (52,9)	0 (0,0)
IX. Ličko-senjska županija	2 (40,0)	3 (60,0)	0 (0,0)
X. Virovitičko-podravska županija	30 (66,7)	15 (33,3)	0 (0,0)
XI. Požeško-slavonska županija	8 (57,1)	6 (42,9)	0 (0,0)
XII. Brodsko-posavska županija	11 (28,2)	28 (71,8)	0 (0,0)
XIII. Zadarska županija	7 (63,6)	4 (36,4)	0 (0,0)
XIV. Osječko-baranjska županija	19 (20,7)	69 (75,0)	4 (4,3)
XV. Šibensko-kninska županija	4 (28,6)	10 (71,4)	0 (0,0)
XVI. Vukovarsko-srijemska županija	10 (27,0)	26 (70,3)	0 (0,0)
XVII. Splitsko-dalmatinska županija	5 (23,8)	16 (76,2)	0 (0,0)
XVIII. Istarska županija	5 (45,5)	6 (54,5)	0 (0,0)
XIX. Dubrovačko-neretvanska županija	3 (33,3)	6 (66,7)	0 (0,0)
XX. Međimurska županija	4 (33,3)	8 (66,7)	0 (0,0)
XXI. Grad Zagreb	15 (22,7)	50 (75,8)	0 (0,0)

*Fisherov egzakti test

Tablica 25. prikazuje rezultate razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji ovisno o regiji iz koje ispitanici dolaze.

Tablica 25. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenke Rosenbergove ljestvice prema regiji iz koje ispitanici dolaze

Regija iz koje ispitanici dolaze	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno Samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Sjeverna Hrvatska (županije II., V., VI., XX.)	53 (21,7)	191 (78,3)	0	<0,001
Istočna Hrvatska (županije X., XI., XII., XIV., XVI.)	78 (34,4)	144 (63,4)	5 (2,2)	
Južna Hrvatska (županije XV., XVII., XIX., XIII.)	19 (34,5)	36 (65,5)	0 (0,0)	
Zapadna Hrvatska (županije VIII., IX., XVIII.)	15 (45,5)	18 (54,5)	0 (0,0)	
Središnja Hrvatska (županije I., III., IV., VII.)	43 (47,8)	47 (52,2)	0 (0,0)	
Grad Zagreb (Grad Zagreb XXI.)	15 (22,7)	50 (75,8)	1 (1,5)	

*Fisherov egzakti test

U Tablici 26. prikazani su rezultati razine samopoštovanja prema najvišoj postignutoj razini obrazovanja ispitanika. Rezultati pokazuju kako među ispitanicima koji imaju različitu razinu obrazovanja ne postoji statistički značajna razlika u razinama samopoštovanja.

Tablica 26. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenke Rosenbergove ljestvice prema najvišoj postignutoj razini obrazovanja ispitanika

Najviša postignuta razina obrazovanja	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko Samopoštovanje	Prosječno Samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Završena ili nezavršena osnovna škola	1 (9,1)	10 (90,9)	0	0,462
Završena srednja škola	152 (32,0)	318 (66,9)	5 (1,1)	
Završena viša škola ili fakultet ili mr. sc. ili dr. sc.	70 (30,6)	158 (69,0)	1 (0,4)	

*Fisherov egzakti test

U Tablici 27. prikazani su rezultati razina samopoštovanja s obzirom na bračni status ispitanika.

Tablica 27. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenjske Rosenbergove ljestvice prema bračnom statusu ispitanika

Bračni status ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Ispitanici u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici	142 (44,0)	179 (55,4)	2 (0,6)	<0,001
Samci	81 (20,7)	307 (78,3)	4 (1,0)	

*Fisherov egzakti test

U Tablici 28. prikazani su rezultati razine samopoštovanja u odnosu na radni status ispitanika.

Tablica 28. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenjske Rosenbergove ljestvice prema radnom statusu ispitanika

Radni status ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Učenici	1 (7,7)	12 (92,3)	0 (0,0)	<0,001
Studenti	50 (16,0)	259 (82,7)	4 (1,3)	
Nezaposleni	4 (8,0)	45 (90,0)	1 (2,0)	
Zaposleni	164 (49,8)	164 (49,8)	1 (0,4)	
Umirovljenici	4 (40,0)	6 (60,0)	0 (0,0)	

*Fisherov egzakti test

Tablica 29. prikazuje rezultate razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu ispitanika gdje između ispitanika različitog samoprocijenjenog socioekonomskog statusa u hrvatskoj odrasloj populaciji ne postoji statistički značajna razlika u razinama samopoštovanja.

Tablica 29. Razine samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji utvrđene pomoću samoocjenjske Rosenbergove ljestvice prema samoprocijenjenom socioekonomskom statusu ispitanika

Samoprocijenjeni socioekonomski status ispitanika	Razina samopoštovanja Broj ispitanika (%)			P*
	Nisko samopoštovanje	Prosječno samopoštovanje	Visoko samopoštovanje	
Niži od prosjeka	9 (19,6)	37 (80,4)	0 (0,0)	0,250
Prosječan	195 (32,6)	398 (66,4)	6 (1,0)	
Viši od prosjeka	19 (27,1)	51 (72,9)	0 (0,0)	

*Fisherov egzakti test

5.4. Međuodnos između razina samopoštovanja te pojavnosti ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji

Tablica 30. prikazuje prisutnost ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema utvrđenim razinama samopoštovanja kod ispitanika. U skupini osoba s niskim samopoštovanjem ovisnost o kupovini utvrđena je kod njih 7,2%, u skupini osoba s prosječnim samopoštovanjem ovisnost o kupovini utvrđena je kod njih 17,5 %, dok je kod osoba s visokim samopoštovanjem ovisnost o kupovini utvrđena kod njih 16,7 % te su navedene razlike bile statistički značajne (Tablica 30.).

Tablica 30. Ovisnost o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji prema utvrđenim razinama samopoštovanja kod ispitanika

Razina samopoštovanja	Ovisnost o kupovini Broj ispitanika (%)		P*
	Ima ovisnosti	Nema ovisnosti	
Nisko samopoštovanje	16 (7,2)	207 (92,8)	0,001
Prosječno samopoštovanje	85 (17,5)	401 (82,5)	
Visoko samopoštovanje	1 (16,7)	5 (83,3)	

*Fisherov egzakti test

6. RASPRAVA

Anonimni upitnik o ovisnosti o kupovini obuhvatio je 715 ispitanika. U istraživanju su sudjelovali ispitanici različitih obilježja s područja Republike Hrvatske. Razlike u obilježjima ispitanika vide se prema spolu gdje veći udio ispitanika pripada ženskom spolu. Medijan dobi ispitanika iznosio je 24,00 godine. U anketi su u većoj mjeri sudjelovali mladi odrasli, točnije njih 413 (57,8 %) te najvećim djelom osobe iz Sjeverne i Istočne Hrvatske. Također, ovisno o radnom statusu anketu je ispunio veći broj studenata koji iznosi 313 (43,8 %) te zaposlenih ispitanika 329 (46,0 %). Što se tiče mjesta stanovanja rezultati su podjednaki za sve skupine. Najviše ispitanika potječe iz Koprivničko-križevačke županije, dok je preostali broj ispitanika u manjem broju iz preostalih županija Republike Hrvatske. S obzirom na razinu postignutog obrazovanja najveći udio ispitanika je završio srednju školu, višu školu ili fakultet. Približno jednak broj anketiranih je samac ili u bračnoj/izvanbračnoj zajednici. Značajna razlika se vidi u odgovorima za procjenu socioekonomskog statusa, gdje 599 ispitanika (83,8 %) odgovara kako spada u kategoriju prosječnog socioekonomskog statusa.

Nakon ispitivanja osnovnih obilježja ispitanika, istraživanje se nastavilo kako bi se utvrdila prisutnost ovisnosti o kupovini. Rezultati anketnog upitnika ukazuju na prisutnost ovisnosti o kupovini kod 102 ispitanika (14,3%). Za razliku od našeg istraživanja, rezultat istraživanja provedenog u Turskoj utvrdio je ovisnost o kupovini kod 1,8 % ispitanika (2), dok je slično istraživanje provedeno u Švicarskoj, ovisnost o kupovini utvrdilo kod 3,0 % ispitanika (6). Rezultati ovog istraživanja ukazuju kako u Republici Hrvatskoj imamo veću pojavnost ovisnosti o kupovini. Jedan od čimbenika koji je mogao utjecati na veću pojavnost ove ovisnosti je taj što je veći dio uzorka pripadao ženskom spolu koje u većoj mjeri imaju prisutnu ovisnost o kupovini. Također, osim navedenih osnovnih socioekonomskih obilježja ispitanika utjecaj na ove rezultate zasigurno imaju i određena obilježja ličnosti ispitanika. Istraživanja naime pokazuju kako obilježja ličnosti poput savjesnosti, otvorenosti, neuroticizma te ugodnosti utječu na sam razvoj spomenute ovisnosti (5).

S obzirom na spol u ovom se istraživanju ovisnost učestalije pojavljuje kod osoba ženskog spola, točnije kod 18,9 % ispitanica u odnosu na muški spol kod kojih je to 4,4 %. Naši rezultati sukladni su rezultatima istraživanja provedenih na području Turske i Švicarske gdje je također utvrđeno kako se ovisnost o kupovini učestalije javlja kod žena (2,6). Ovi rezultati su potkrijepljeni činjenicama da žene provode više vremena u kupovini te taj dio kućanskih poslova u većini slučajeva pripada njima. Između ostalog, one su sklonije otići u kupovini kako bi promijenile svoje raspoloženje i tako kontrolirale razinu vlastitog stresa (3). Usprkos ovim

saznanjima, potrebno je s oprezom promatrati dobivene rezultate jer uvijek postoje iznimke poput onih gdje muškarci u određenim situacijama i stanjima provode više vremena kupujući.

Gledajući pak prema radnom statusu ovo je istraživanje pokazalo kako je ovisnost o kupovini bila učestalija kod umirovljenika, učenika te studenata u odnosu na preostale dobne skupine. Slični rezultati su utvrđeni i u recentnim istraživanjima u Švicarskoj i Turskoj (2,6). Učestalost razvoja ovisnosti o kupovini kod umirovljenika mogu potaknuti čimbenici poput novčane neovisnosti te zbog veće količine slobodnog vremena za razliku od drugih dobnih skupina.

U ovom istraživanju, obilježja kao što su: mjesto stanovanja, županija, regija, razina obrazovanja, bračni status te samoprocijenjeni socioekonomski status ispitanika nisu imala statistički značajni učinak na razvoj ovisnosti o kupovini. Ostala istraživanja također nisu uspjela pronaći nikakve učinke određenih sociodemografskih obilježja na razvoj ovisnosti o kupovini (2). No, istraživanje u Švicarskoj je dokazalo da osobe s nižim prihodima te osobe s nižom razinom obrazovanja imaju veći rizik od razvoja ovog tipa ovisnosti (6). Ovi rezultati se mogu objasniti na način da su osobe s nižim prihodima prisiljene kupovati po nižim cijenama. Pronalazak nižih cijena zahtijeva praćenje akcijskih ponuda što automatski podrazumijeva provođenje više vremena u kupovini. Razina obrazovanja jedan je od čimbenika koju utječu na iznos financijskih prihoda. U najvećem broju slučaja ova su dva čimbenika proporcionalno povezana, što bi značilo kako su niže razine obrazovanja uzročnik nižih primanja.

Samopoštovanje je sljedeći čimbenik koji je ispitivan u ovom istraživanju. Pitanja koja su bila vezana uz procjenu razine samopoštovanja utvrdila su kako značajan broj ispitanika točnije njih 486 (68,0 %) smatra da ima prosječno samopoštovanje. Razlike u procjeni samopoštovanja primijećene su između muškaraca i žena. Žene su te koje imaju statistički značajno učestalije prosječno samopoštovanje u odnosu na muškarce.

Ovo je istraživanja nadalje pokazalo kako dobna skupina ima utjecaj na vlastitu procjenu samopoštovanja. Rezultati ovog istraživanja su u kontekstu potonjeg pokazala kako mladi odrasli i stariji imaju više razine samopoštovanja u odnosu na ispitanike drugih dobnih skupina.

Varijacije se primjećuju kod razina samopoštovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji ovisno o mjestu stanovanja. Između ispitanika koji dolaze iz različitih mjesta stanovanja u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu ispitanici koji žive u

prigradskim naseljima i manjim gradovima imaju statistički značajno učestalije nisko samopoštovanje u odnosu na ispitanike koji žive u velikom gradu ili na selu.

Rezultati procjene samopoštovanja ispitanika prema županiji iz koje ispitanici dolaze pokazuju kako postoji češća prisutnost niskog samopoštovanja kod osoba koje žive u Krapinsko-zagorskoj, Sisačko-moslavačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Virovitičko-podravskoj, Požeško-slavonskoj i Zadarskoj županiji. Također, među ispitanicima koji dolaze iz različitih regija u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu ispitanici koji žive u regijama Središnje Hrvatske i Zapadne Hrvatske imaju statistički značajno učestalije nisko samopoštovanje u odnosu na ispitanike koji žive u ostalim hrvatskim regijama. No, ove rezultate treba tumačiti s oprezom budući da je broj ispitanika u anketi iz pojedinih regija i županija značajno manji u odnosu na druge regije.

Uzmemo li u obzir rezultate procjene samopoštovanja ovisno o bračnom statusu ispitanika uočavamo statistički značajnu razliku. Provedenim istraživanjem je utvrđeno kako između ispitanika različitog bračnog statusa u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu samci imaju statistički značajno učestalije više razine samopoštovanja (prosječno i visoko) u odnosu na ispitanike koji su u braku ili izvanbračnoj zajednici.

Sljedeći čimbenik koji je promatran u ovom istraživanju je radni status ispitanika te je pokazano kako između ispitanika različitog radnog statusa u hrvatskoj odrasloj populaciji postoji statistički značajna razlika, pri čemu zaposleni imaju statistički značajno učestalije nisko samopoštovanje u odnosu na ispitanike drugih radnih statusa.

Na kraju svega, napravljena je procjena međuodnosa između samopoštovanja i ovisnosti o kupovini. Rezultati prikazuju kako postoji statistički značajna razlika u pojavnosti ovisnosti o kupovini s obzirom na utvrđenu razinu samopoštovanja kod ispitanika pri čemu je ovisnost o kupovini učestalija kod osoba prosječnog ili visokog samopoštovanja u odnosu na osobe s niskim samopoštovanjem. Ovi rezultati su suprotni od rezultata ostalih istraživanja. Istraživanja u Turskoj govore kako osobe nižeg samopoštovanja imaju veću šansu za razvoj ove ovisnosti (2). Također, presječno istraživanje koje je provedeno na 487 studenta u Španjolskoj potvrđuje kako je niža razina samopoštovanja značajan predskazatelj za razvoj ovisnosti o kupovini (5). Razlike u dobivenim rezultatima mogu se protumačiti na način da s obzirom da je ovdje riječ o presječnom istraživanju u kojem istodobno ispituje i potencijalni uzrok i posljedice moguće je kako osobe koje imaju ovisnost te istodobno prosječno ili visoko samopoštovanje baš imaju takve više razine samopoštovanja jer su ga podigle upravo kupovinom zbog čega se ne može isključiti mogućnost da je niska razina samopoštovanja potaknula nastanak ovisnosti te istodobno podigla samopoštovanje osoba.

Jedna od značajnih snaga ovog istraživanja je razmjerno veliki broj ispitanika različitih obilježja s cijelog područja hrvatske slijedom čega rezultati dobro opisuju stanje u cijeloj hrvatskoj odrasloj populaciji. Također, snaga ovog istraživanja leži u činjenici kako je prema mojim saznanjima ovo prvo istraživanje na području Republike Hrvatske koje je provelo ispitivanje ovisnosti o kupovini u odrasloj populaciji. Unatoč tomu postoje i određena ograničenja koja mogu utjecati na interpretaciju dobivenih rezultata zbog čega je iste potrebno tumačiti s dozom opreza. Jedno od ograničenja ovog istraživanja svakako je korištenje presječne studije u kojoj zbog prikupljanja podataka u jednoj vremenskoj točki se ne može jasno utvrditi povezanost između potencijalnih uzroka i posljedica. Drugo ograničenje je to što je ovaj anketni upitnik bio dobrovoljan, što znači kako su ga ispunile samo osobe koje su dobrovoljno željele pristupiti ovom istraživanju. Sukladno navedenom, postoji mogućnost kako su pojedine osobe koje pretpostavljaju da su rizične i da spadaju u kategoriju ovisnika o kupovini jednostavno izbjegle sudjelovati u ovom istraživanju odnosno nisu htjele pristupiti ispunjavanju anketnog upitnika. U upitniku su korištena pitanja koja zahtijevaju odgovore vezane za emocionalno stanje osobe što je zbog određenih osobnih prepreka (osjećaja neugode, sramote ili skeptičnosti) moglo dovesti do nepouzdanog odgovora na postavljeno pitanje. Zbog ovakvih slučajeva postoji mogućnost kako je utvrđena prevalencija ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji možda čak i podcijenjena. Posljednje ograničenje koje svakako treba imati na umu prilikom tumačenja dobivenih rezultata jest činjenica kako su ispitanici brojčano neravnomjerno prikupljeni po županijama te po regijama. Posljedica toga je vrlo mali broj ispitanika iz određenih županija odnosno regija te vrlo veliki broj iz preostalih županija odnosno regija. U budućim istraživanjima ovog fenomena svakako treba ravnomjernije prikupiti ispitanike iz svih dijelova Hrvatske.

Unatoč opisanim ograničenjima, provedeno istraživanje daje vrlo vrijedne podatke o proširenosti ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji te predstavlja temelj za daljnje istraživanje obilježja ove moderne ovisnosti u Hrvatskoj.

7. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

1. Ovisnost o kupovini prisutna je u odrasloj populaciji na području Republike Hrvatske te njezina učestalost iznosi 14,3 %.
2. Ovisnost o kupovini učestalija je kod osoba ženskog spola, kod umirovljenika studenata te učenika kao i u skupini mladih odraslih osoba.
3. Postoji utjecaj razine samopoštovanja na razvoj spomenute ovisnosti na način da je ova ovisnost učestalija kod osoba prosječnog ili visokog samopoštovanja u odnosu na osobe s niskim samopoštovanjem.

8. SAŽETAK

CILJEVI ISTRAŽIVANJA: Ciljevi ovog istraživanja bili su istražiti pojavnost i učestalost ovisnosti o kupovini u hrvatskoj odrasloj populaciji, ispitati koja sociodemografska i socioekonomska obilježja osoba predstavljaju rizične čimbenike za razvoj simptoma spomenute ovisnosti te ispitati utjecaj razine samopoštovanja na pojavnost simptoma ovisnosti o kupovini kod ispitanika.

NACRT STUDIJE: Istraživanje je provedeno u obliku presječne studije u razdoblju od početka veljače do kraja travnja 2024. godine.

ISPITANICI I METODE: U online anketnom upitniku sudjelovalo je 715 ispitanika. Za procjenu pojavnosti te utjecaja razine samopoštovanja na razvoj ovisnosti o kupovini u odrasloj populaciji korištena je validirana hrvatska inačica Bergenove ljestvice i samoocjenjska Rosenbergova ljestvica samopoštovanja.

REZULTATI: Provedenim istraživanjem utvrđeno je kako prevalencija ovisnosti o kupovini u odrasloj populaciji na području Republike Hrvatske iznosi 14,3 %.

ZAKLJUČAK: Ovisnost je u većoj mjeri zastupljena kod osoba ženskog spola, umirovljenika, studenata, učenika te mladih odraslih osoba. Nije primijećena statistički značajna razlika kod ispitivanih varijabli poput: mjesta stanovanja, županije, regije, razine obrazovanja, bračnog statusa te samoprocijenjenog socioekonomskog statusa. Dokazano je da postoji utjecaj razine samopoštovanja na razvoj spomenute ovisnosti. Ovisnost je učestalija kod osoba prosječnog ili visokog samopoštovanja.

KLJUČNE RIJEČI: Bergenova ljestvica ovisnosti o kupovini; Hrvatska; ovisnost o kupovini; Rosenbergova ljestvica samopoštovanja; samopoštovanje.

9. SUMMARY

SHOPPING ADDICTION IN THE ADULT POPULATION

OBJECTIVES: The objectives of this study were to investigate the prevalence of shopping addiction in the Croatian adult population, to examine which sociodemographic and socioeconomic characteristics of individuals represent risk factors for the development of this addiction, and to examine the impact of self-esteem levels on the occurrence of shopping addiction symptoms in study participants.

STUDY DESIGN: This cross-sectional study was conducted from February to April 2024.

PARTICIPANTS AND METHODS: A total of 715 study participants participated in the online survey questionnaire. To assess the prevalence and the impact of self-esteem levels on the development of shopping addiction in the adult population, a validated Croatian version of the Bergen Shopping Addiction Scale and the self-assessment Rosenberg Self-Esteem Scale were used.

RESULTS: The study demonstrated that the prevalence of shopping addiction in the Croatian adult population was 14.3%.

CONCLUSION: The addiction is more frequent among females, people who were retired, students, pupils, and young adults. No statistically significant difference was observed in the examined variables such as place of residence, county, region, level of education, marital status, and self-assessed socioeconomic status. It was proven that self-esteem levels influence the development of this addiction. The addiction is more frequent among individuals with average or high self-esteem.

KEYWORDS: Bergen Shopping Addiction Scale; Croatia; Rosenberg Self-Esteem Scale; self-esteem; shopping addiction.

10. LITERATURA

1. Allahviridie Rezaieh S, Ghorbani N, Farahani H. Mediating role of splitting in relation to attachment styles and shopping addiction. *Front Psychol.* 2023;14:124959.
2. Ünübol B, Ünsalver BÖ, Ünübol H, Sayar GH. The prevalence and psychological relation of problem shopping: data from a large-scale sample from Turkey. *BMC Psychol.* 2022;10:1.
3. Zarate D, Fullwood L, Prokofieva M, Griffiths MD, Stavropoulos V. Problematic Shopping Behavior: An Item Response Theory Examination of the Seven-Item Bergen Shopping Addiction Scale. *Int J Ment Health Addict.* 2022;20:1-19.
4. Topino E, Cacioppo M, Gori A. The Relationship between Attachment Styles and Compulsive Online Shopping: The Mediating Roles of Family Functioning Patterns. *Int J Environ Res Public Health.* 2022;19:8162.
5. Otero-López JM, Santiago MJ, Castro MC. Big Five Personality Traits and Compulsive Buying: The Mediating Role of Self-Esteem. *Eur J Investig Health Psychol Educ.* 2023;14:103-16.
6. Augsburger M, Wenger A, Haug S, Achab S, Khazaal Y, Billieux J, i sur. The concept of buying-shopping disorder: Comparing latent classes with a diagnostic approach for in-store and online shopping in a representative sample in Switzerland. *J Behav Addict.* 2020;9:808-17.
7. Kolčić I, Biloglav Z. Presječno istraživanje. U: Kolčić I, Vorko-Jović A, ur. *Epidemiologija.* Zagreb: Medicinska naklada; 2010. str. 55-64.
8. Faugier J, Sargeant M. Sampling hard to reach populations. *J Adv Nurs.* 1997;26:790-7.
9. Andreassen CS, Griffiths MD, Pallesen S, Bilder RM, Torsheim T, Aboujaoude E. The Bergen Shopping Addiction Scale: reliability and validity of a brief screening test. *Front Psychol.* 2015;6:1374.
10. Rosenberg M. *Society and the Adolescent Self-Image.* Princeton University Press: New York, NY, SAD, 1965.
11. García JA, Y Olmos FC, Matheu ML, Carreño TP. Self esteem levels vs global scores on the Rosenberg self-esteem scale. *Heliyon.* 2019;5:01378.

12. Šagát P, Bartik P, Lazić A, Tohănean DI, Koronas V, Turcu I, Knjaz D, Alexe CI, Curițianu IM. Self-Esteem, Individual versus Team Sports. *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18:12915.
13. National Library of Medicine. Young Adult. 2009. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68055815>. Datum pristupa: 10.06.2024.
14. National Library of Medicine. Adult. 1966. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68000328>. Datum pristupa: 10.06.2024.
15. National Library of Medicine. Middle Aged. 2004. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68008875>. Datum pristupa: 10.06.2024.
16. National Library of Medicine. Aged. 1966. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68000368>. Datum pristupa: 10.06.2024.
17. Vuletić S, Kern J. Hrvatska zdravstvena anketa 2003. *Hrvatski Časopis za javno zdravstvo*. 2005. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/297847>. Datum pristupa: 04.06.2024.

11. ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Katijana Klarić

Datum i mjesto rođenja: 05.08.2002., Koprivnica, Republika Hrvatska

Adresa: Trnovec 97, 48325 Novigrad Podravski

Mobitel: 0977502803

E-pošta: kaklaric@mefos.hr

OBRAZOVANJE

2009. – 2017. Osnovna škola Profesor Blaž Mađer, Novigrad Podravski

2017. – 2021. Srednja škola Koprivnica, smjer: farmaceutski tehničar

2021. – 2024. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek,
Sveučilišni prijediplomski studij Medicinsko laboratorijske dijagnostike.